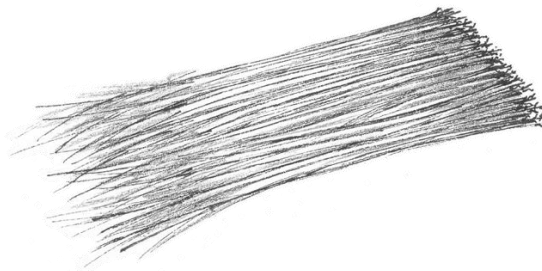




Rötning



Med hjälp av allehanda glada svampar och bakterier som naturen nog så frikostigt tillhandahåller, skall vi nu skilja de eftertraktade fibrerna från veden. Detta sker genom rötning som har till uppgift att lösa upp litet av limämnena pektin och lignin som håller samman halmen.

Så skriver Bengt Sändh i sin bok Lin - Odlas, Beredas, Spinnas.

Kära Linvän!

Nu har vi kommit fram till rötningen. Den hårda veden som håller de långa mjuka linfibrerna ska lösas upp. Vi har valt att fokusera på landrötning som lär vara det enklaste sättet att gå till väga, men man kan också vattenröta i varmt eller kallt vatten eller snöröta linet. Har du tid och lust kan du testa olika sätt för att se vilken skillnad du får på resultatet. Vilket sätt man än väljer är det viktigt att rötningen avbryts vid rätt tidpunkt. Är linet inte färdigrötat får man inte bort all ved. Om det rötas för länge faller tågan (linfibrerna) sönder och linet är förstört. Men nu går vi händelserna lite i förväg!

Att landröta lin

När ditt lin har torkat och är frörepat går det bra att förvara torrt och spara till ett senare tillfälle för beredning. Men nästa steg i processen är att röta linet.

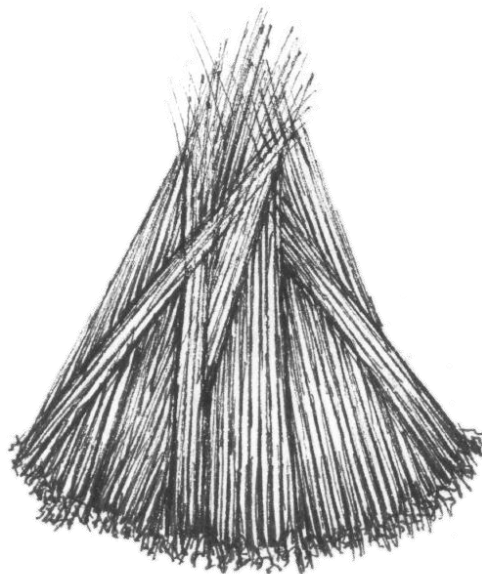
Landrötningen går till så att du har ett nyslagent och nyklippt gräsområde och lägger ut linet.

Knyt upp buntarna och lägg ut dem i tunna raka strängar. Se till att rötterna och topparna genomgående ligger åt samma håll och att de håller en rak rotjämnad linje. Tänk också på att det skall finnas lika bred plats vid den första radens rötter för att kunna vända linet, som den gräsremsa där linet ligger. Har du inte plats för det kan du förstås också vända linet på samma plats men se till att stråna inte kommer i oordning.

Linnet skall nu ligga 10 till 14 dagar, om gräset växer upp lite mellan stråna gör det ingenting, det bidrar till att linet håller sig fuktigt och att rötningen kommer igång.

När 14 dagar har gått är det dags att vända linet. Då använder man en lång käpp, exempelvis ett räfskaft, för in det under stråtöpparna och lyft så att stråna faller över åt andra hållet från roten. En bunt i taget tills allt lin är färdig, vänt. Det gäller att vara försiktig så att stråna inte trasslar sig. Alla strån skall fortfarande ha rötterna och topparna åt samma håll och vara rotjämnade.

Efter att linet legat minst ytterligare en vecka och fått en chans att rötas jämt är det dags att titta efter hur långt röttningsprocessen har gått. Är strået väldigt fuktigt kan du torka det en stund. Vid landrötning fungerar det ofta att bryta det direkt från marken. Bryt strået och se hur tågorna släpper från veden. När tågorna släpper hela vägen är rötningen färdig. Du stoppar röttningsprocessen genom att samla ihop linet och torka det. Du kan ställa det mot en solig vägg eller i små "tält" så kallade kapeller. När det torkat buntar du det i större buntar.

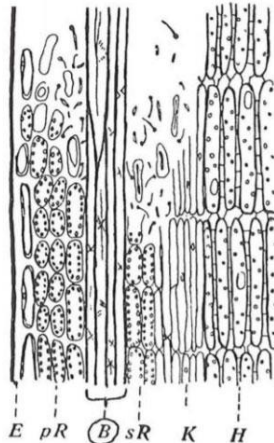


Om rötningen får gå för långt blir linet i stort sett förstört. Är det dåligt rötat kan man alltid lägga ut det på marken igen eller lägga det i vatten tills det är färdigrötat.

Kort om röttningsprocessen

Vid landrötning är det rötsvampar som finns i naturen, till och med i själva linhalmen som sköter processen. De tränger in i öppningar i överhudsskiktet och vidare in i halmen där de snabbt förökar sig genom delning.

Nedbrytningsaktiviteten startar omedelbart och inriktar sig på A-pektinet. Detta växtlim luckras upp av de enzymer som bildas av svamparna och frilägger fiberknippena.



Figur 5. Överst i illustrationen syns mikroorganismer som små kommatecken som brutit ned cellerna runt bastfibrerna som betecknas med "B". Lägga märke till att veden "H" och bastfiberlagret "B" inte påverkas under röttningsprocessen. Illustration från (Fröier och Zienkiewicz, 1979).

Om processen avstannar i rätt tid då sammanhållningen mellan fiberknippena och veddelen är lagom uppluckrad får man ut långa sammanhängande band – lintåga. Om inte röttningsprocessen avslutas i tid börjar även B-pektinet att bryts ned och det får till följd att även fiberknippena försämras och man får en torr "luddig tåga". Om röttningsprocessen däremot avbryts för tidigt blir det svårt att mekaniskt skilja veden från tågan.

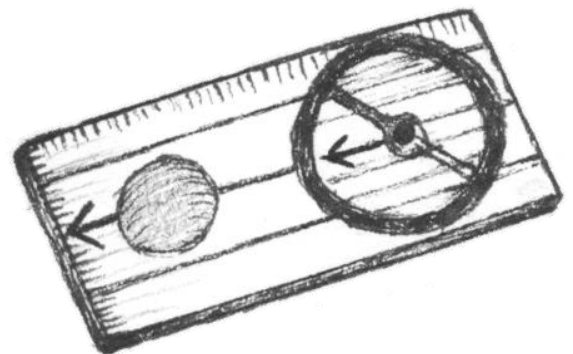
Vill du läsa mer om detta hittar du över 20 sidor med diagram och förstörade tvärsnitt av linstrån i Linboken, Hemodling och hemberedning av Kåre Fröier och Henryk Zienkiewicz (ISBN 91-36-00546-0) som kan gå att hitta på bibliotek och på antikvariat.

Linskrock

Att rötningen går bra och blir avbruten i rätt tid är viktigt för hur slutprodukten ska bli. I äldre tider var de såklart väl medvetna om detta viktiga moment. Här kommer några tips som var aktuella för 200 år sedan:

Lägg inte topparna på linet norrut, utan "liksom människan lägges i jorden med huvudet åt öster måste också linet behandlas på samma sätt annars ruttar det ej"

Vill du verkligen försäkra dig om att rötningen ska gå bra kan du kissa på det, sen lägga dig på linet och säga tyst:



*Ligg still som sten
Bli vit som ben
På 14 dagars röta
Sen ska du hän.*

Lycka till med rötningen!

Nu önskar vi er lycka till med rötningen, vakta noga på så att linet inte blir överrötat!
På återhörande.

Hälsingar från arbetsgruppen för 1 kvm lin!

*Svenska Hemslöjdsföreningarnas Riksförbund och föreningen Sveriges
hemslöjdskonsulenter.*

Illustrationer: Klara Miranda Silvemmark. Foton: Maria Ingvarsson.